

Акція «Ні капітуляції!» під вікнами президента

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

Під офісом президента України 19 вересня відбулася акція «Ні капітуляції!», учасники якої вимагали, щоб президент Володимир Зеленський не погоджувався на «формулу Штайнмаєра», яка передбачає автономію ОРДЛО, вибори під прицілами російських окупантів, амністію для злочинців так званих ЛНР та ДНР. У заході взяло участь понад тисячу громадян. Організатором акції виступила об'єднана неформальна коаліція громадських організацій. Були спроби зірвати захід. А перед самим початком протестної акції з'явилося досить дивне повідомлення, що «будівлю Офісу президента замінено...» Як наслідок, президент не підписав жодних документів, які б гарантували росіянам виконання їхніх умов, а також виступив із контрзаявами, які спростовують заяви українського МЗС. Все це стало прямим наслідком тиску громадянського суспільства. І сам факт того, що на акцію прийшло в рази більше людей та доєдналися відомі особистості та інтелектуальна еліта, говорить про те, що далеко не всі ходять у рожевих окулярах щодо дій нової влади.

Закінчення на стор. 2

Путінські ультиматуми і реальність

Мирослав ЛЕВИЦЬКИЙ

Коли в травні 2016 року обміняли Надію Савченко на двох російських диверсантів, то редакції, з якою тоді активно співпрацював, запропонував коментар про полон льотчиці і про її повернення у статусі Героя України. Мені сказали, що мусимо почекати з таким коментарем, бо поведінка экс-полонянки Надії доволі дивна. І від неї можна очікувати несподіваних витівок. Вражало те, що перебуваючи в російській тюрмі, без доступу до українських ЗМІ, вона давала дуже різкі оцінки діям тодішнього керівництва України. Часто в аналітичних коментарях про це висловлювали думку, що її у в'язниці «відповідною» інформацією забезпечували структури, причетні до кума Путіна — Медведчука. Хоч обоє це заперечували, проте факт, що нині льотчиця за освітою стала телеведучою авторської програми на каналі Віктора Медведчука, свідчить: ті, хто дошуквався зв'язку Медведчук-Савченко, мали підстави для таких припущень.

На каналі, який придбав Медведчук, вона, за її ж словами, сказаними у відеоанонсі, веде програму «Коментатор», у якій розповідь «секрети Верховної Ради». І хоч, за її словами, сказаними в інтерв'ю Гордону, вона на каналі не отримуватиме зарплати, однак це ще нічого не означає. Знаю чимало випадків, коли непогано можна жити і без щомісячної зарплати, на гонорах.

Ми є свідками того, як Медведчук із Путіним не вгамовуються, аби перед кінцем і великою пожежею Російської імперії — РФ з її метастазами у формі «руського міра» і «руського православ'я» посягти у сусідів великий хаос. Але ж Медведчук своїми «державними» візитами до Путіна і коментарями демонструє зневажливе ставлення не лише до національно відповідальної частини українського суспільства, а до нинішньої владної команди.

Він зумів залучити у коло своїх адвокатів такого «важковаговика» української політики як перший президент України Леонід Кравчук, який кілька днів тому шокував Україну заявою в інтерв'ю Bihus.info (в інтернеті воно датовано 14 вересня

2019 р.), що люди нібито вірили в те, що незалежність буде можлива без відділення від Росії. Це велика девальвація звання Першого президента незалежної держави. І велика історична неправда! Люди добре знали, за що голосували на референдумі 1 грудня 1991 року. На бюлетені було надруковано текст Акта про державну незалежність України, а під ним два рядки: «Так, підтверджую» і «Ні, не підтверджую».

Так само, як і слова Л. Кравчука, що нібито люди йому казали: «Ми думали, що це буде Україна незалежна, але з Росією», шокуючим є «прославлення» ним Медведчука, Бойка, Шуфрича як великих «патріотів України». Для повноти інформаційного (а може, не тільки інформаційного) впливу одіозного «адвоката Стуса» на першого президента України слід додати страшну заяву Леоніда Кравчука, яку він зробив на початку липня 2019 р. у пропагандистській програмі «60 хвилин» на телеканалі «Россия 1», мовляв, «Україна не воюватиме з Росією!». Це «запевнення» першого президента України на інформаційному майданчику окупанта співзвучне з «концепцією» Медведчука-Путіна про «громадянський конфлікт на сході України». За великим рахунком — це зрада України, бо такі заяви тільки посилюють на Заході «втому від України», а відтак антиукраїнські настрої.

Звичайно, Леонід Кравчук — це наш «хрест», який мусимо нести. А що стосується Медведчука, то він ще дочекається людського суду. Однак він про це поки не думає. Лише мобілізує усі сили, здатні творити хаос. Надія Савченко показала, що вона дуже придатний на тому поприщі «матеріал». Тому їй надали ефір у ЗІКу.

Вже нині, коли пригасили емоції після першого у часи Володимира Зеленського обміну політв'язнями, треба ставити питання: чи не буде серед звільнених з путінського полону, м'яко кажучи, проблемних людей, якою свого часу виявилася Надія Савченко? Велике здивування і навіть шок викликало інтерв'ю у київському аеропорту колишнього політв'язня путінських катівень, активного члена УНА-УНСО Миколи Карпюка, родом з Рівненської області, яке він дав медведчуківському каналу ЗІК. У

ньому він сказав, перебиваючи свою розповідь явно недоречним сміхом, про його «особливі» стосунки з Медведчуком та Рабіновичем — депутатами пропутінської платформи у нинішньому скликанні Верховної Ради України. Розповідав, як у московське СІЗО «Лефортово» приїздив до нього Медведчук з вістями, що робота над його звільненням триває, як у тюрму «Владимірській централ» приїздив до нього Рабінович, привозячи українське сало та слова надії.

Особливо вразили слова Карпюка про Рабіновича: «Але у мене з ним гарні стосунки з часів останнього Майдану. Він нам дуже сильно допомагав. Хоча він зараз і опозиційний політик, насправді він був такою майданною людиною, що мама не горюй!»... Перш ніж коментувати ці слова чи його, за твердженням блогера Олешка, «свідчення» проти колишнього народного депутата Тетяни Чорнової, пригляньмося до деяких нюансів долі колишнього в'язня путінських катівень.

Під час утримання під вартою щодо Миколи Карпюка застосовували тортури, зокрема, катування електричним струмом. Під тортурами та погрозами російських правоохоронців викрасти і катувати дружину і сина Карпюка він змушений був узяти провину на себе. В ув'язненні через докори сумління, що з нього вибили недостовірні покази на інших людей, вдавсь до спроби самогубства.

Та, вважаю, не тільки ця обставина мала вплив на те, що 7 вересня Україна почувала від звільненого політв'язня «оди» керівникам пропутінської платформи у Верховній Раді. Це значно складніше явище. Свого часу натрапив на інформацію, як злочинний світ Італії наміченим ним дівчаток для сексіндустрії «обробляв» інформаційними і психотропними засобами, і вони давали страшні свідчення проти власних батьків (що було підставою для позбавлення батьківських прав). Очевидно, що путінський режим, який відповідає усім критеріям кримінально-терористичного режиму, має ще й не такі засоби впливу, як класичний злочинний світ.

Закінчення на стор. 3

ФАЛЬСИФІКАТ МОСКОВСЬКОГО РОЗЛИВУ

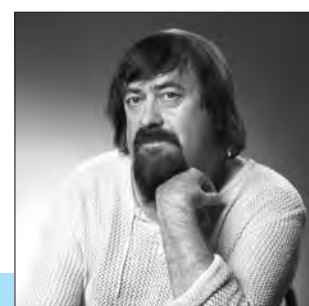
6-7

МИСТЕЦЬКИЙ ПРОТУБЕРАНЕЦЬ

10-11

ТЕ, ЩО ЙОМУ БОЛИТЬ

14

Акція «Ні капітуляції!» під вікнами президента

Закінчення. Початок на стор. 1

Звернення до Зеленського підписало багато поважних людей, які вважають нормандську змову державною зрадою. Підписанти вимагають не підписувати капітуляційних угод з Путіним, за жодних обставин не імплементувати формулу Штайнмаєра, не погоджуватись на узаконення проросійської автономії Донбасу та амністію для бойовиків, та закликали дотримуватись такої послідовності врегулювання війни на Донбасі:

1. Повне і стале припинення бойових дій.
  2. Виведення російських військ, роззброєння незаконних формувань.
  3. Передача кордону Україні або митропорцям ООН і ОБСЄ, з подальшою передачею України.
  4. Лише після цього проведення виборів за українським законодавством.
- Бо в іншому разі результатом імплементування формули Штайнмаєра стане втрата Україною державного суверенітету. Вибори відбудуться під прицілами російськими автоматів, а не за українським законодавством. Російські терористи стануть законною владою. 30-тисячна армія бойовиків розповзеться територією України. Як наслідок, бойові дії перенесуться з ОРДЛО на мирні українські міста. І як бонус, з Росії знімуть санкції.

Те, що так звана “формула Штайнмаєра” несе загрозу Україні, — бачать і провідні американські аналітики. Ця “формула” робить контрольованих Росією терористів стороною, з якою Київ повинен вести переговори. І це дозволяє Росії зняти з себе відповідальність за свої дії на Донбасі. Вони радять учасникам Нормандського формату насамперед поставити умови безпосередньо Росії, і лише потім продовжувати переговори, а також давно виступають за те, аби США стали повноцінним учасником Нормандського формату. Вони вказують також на іншу небезпеку через те, що в одних руках (президента Зеленського) опинилися всі гілки української влади — законодавча, виконавча і судова.

“Формула Штайнмаєра”, про яку йдеться вище — це перерахування послідовності, в якій мають виконуватися Мінські угоди. Її ідея проста. Припинення вогню. Розведення військ. Після цього — закон про амністію для бойовиків “ЛДНР” і закріплення особливого статусу Донбасу в Конституції України. Потім — вибори на окупованій території. Лише

після цього Росія виводить свої війська та передає контроль над кордоном. Формально вона має передавати кордон українській стороні. Але до того моменту бойовики “ЛДНР” вже будуть легалізовані в українському правовому полі. І Москва цілком може передати контроль над кордоном саме їм. А це значить, що ніякої межі де-факто не буде. Колишні керівництво країни “формулу Штайнмаєра” вважало неприйнятною. І погоджуватися на неї не збиралося.

Все, що ми спостерігаємо, — це російський сценарій виконання “Мінська”. Відповідальність за який нова українська влада намагається перекласти на своїх попередників! Україна послідовно виконує всі вимоги Москви. Розводить війська. Веде прямі переговори з Кремлем. Якщо попередня влада прагнула дружити з Європою проти Москви, то нова, на превеликий жаль, охоче йде на те, щоб Москва та Європа почали дружити проти Києва. Президент Зеленський може увійти в новітню історію України як людина, яка закінчила війну, — але яка її прогнала.

Георгій ЛУК’ЯНЧУК

Дедалі більше українців думають про майбутнє

Удвадцятьшосте вдалося побувати на Форумі видавців у рідному Львові, що відбувся упродовж 18–22 вересня.

Упродовж п’яти днів пощастило відвідати 14 акцій, послухати, зокрема, 40 письменників, науковців, видавців, громадських діячів, серед яких — Михайло Слабошпицький, Ірина Фаріон, Віра Соловйова, Андрій Кокотюха, Василь Щеглюк, Олесь Дяк, Петро Шкраб’юк, Володимир Парубій, Мирослав Маринович, Євген Глібовицький, Йосип Зісельс, Євген Магда, Микола Княжицький, Сергій Жадан, Василь Шкляр.

З Тетяною Таїровою-Яковлевою, що із Санкт-Петербурга, і Лесею Степовичкою з Дніпра вдалося домовитись про інтерв’ю, а виступ Василя Шкляра вже пропонуємо вашій увазі.

“Вітаю вас, дорогі львів’яни, шановні читачі. Сьогодні пропоную презентацію свого нового роману “Характерник”. Після циклу історичних романів — “Чорний ворон”, “Маруся”, “Троща” — вирішив написати щось веселе. Я вже казав: читачам моїм вже болить серце від тих історій.

Я вирушив у XVII століття, щоб написати козацький роман. Мене цікавило таке явище, як характерництво. Знаю про нього масу легенд, фантазій. І я почав шукати. Гортаючи історичні матеріали, розшукав виняткову історію.

70-ті роки XVII століття, епоха Сірка. З одного боку, епоха Руїни, з другого — українська історія була повна історичною зв’язністю. Події ці дуже перегукуються з днем сьогоднішнім. В яку епоху не зануряєш, бачиш ці спіралі. Часто ті самі.

Здається, люди не помінялись навіть у XXI столітті. До морозу на шкірі я бачив, як Іван Брюховецький поїхав до московського царя і почав підлабузнюватись. Після того московські вояводи рушили в Україну — і народ тим дуже обурився. А правобережний гетьман Дорошенко казав: підємо під турка. Ми там не асимілюємося — мова інша, віра. Тому краще: геть від Москви! А Брюховецького розтерзали.

Це роман, про який не можу говорити. Бо відкрию вам багато сюжетних таємниць. 1672 року на Січі з’явився царевич Симеон Олексієвич, якого козаки прийняли. Москва захвилювалася, щоб вони видали цього царевича Москві. Починається гра. Особливу роль відіграли хлопці-характерники. Це справді були люди, які мали надприродні здібності.

З відповідей на запитання зацікавлених читачів

• Такі люди (характерники. — Б. З.) були у всі часи. Обставини і певна місія їх виявляє. Є такі хлопці, які творять дива... Словом, герої не вмирають. Це не гасло, це — родинна істина.

• Як я “докотився” до романів про кажана? Раніше був такий елітарний журнал “Сучасність”. Продавався у США, поки його в Києві не взявся редагувати з Іваном Дзюбою Ігор Римарук. Одна пані прочитала про кажана і сказала, що зрікається журналу “Сучасність”. Люблю довго розгойдуватися перед кожною книжкою. Я влячний редактору. Як казав Довженко: “Ця проклятушка українська лінх відібрала від нас дуже багато творів”. Письменник — це стиль.

• Шевченківська премія — вона такого імені святого для нас, що не можна її ганити, хоч у радянські часи її отримували й люди, які того не заслугоували. Є речі, що й не розкажеш. Ви мене, сказав би Сірко, загнали в сліпий кут. Від Шевченківської премії відмовлялись теж негарно. Я сказав, що від цієї влади премію не візьму, а візьму в кращі часи. А кращі часи ще не настали.

Мабуть, і справді. Але все-таки — Форум видавців у Львові — це свято. З кожним роком маємо змогу переконавшись, що дедалі більше львів’ян і гостей міста (з України і не тільки) вважають за потрібне поглянути на книги, придбати їх, познайомитися один з одним. Часи такі змінюються. Дедалі більше з’являється потрібних народів книг, які пробуджують нас, українців, до руху у напрямі розбудови цивілізованого українського суспільства.

А знаєте, що найрадісніше? Приїзд дітей, у яких, попри “телефонні зацікавлення”, сяють очі, коли бачать це книжкове багатство. Це — український Рух. Не даремно книжка Лесеї Степовички з Дніпра, в якій йдеться про захист кордонів Батьківщини під час російсько-української війни протягом 2014–2019 років, називається “За Україну, за Дніпро. 2014–2019...”.

Тож процес пішов. Кажемо про це широко, бо можемо стверджувати: книги читаються, покоління виховуються. Дедалі більше українців думають про майбутнє. І діють.

Підготував Богдан ЗАЛІЗНЯК, м. Львів

«Пилип Орлик» для богунівців

У Боярському навчально-оздоровчому комплексі Київського військового ліцею імені Івана Богуня відбулася творча зустріч і презентація історично-публіцистичного фільму “Пилип Орлик”. На захід до ліцеїстів — майбутніх офіцерів — приїхали голова Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка Павло Мовчан, кінорежисер Дмитро Ломачук, співак Тетяна Негрій і співголова громадської організації “Українська Альтернатива”, голова політичної партії “Патріот” Микола Голомша.

Перегляд фільму про славетного українського гетьмана, сподвижника Івана Мазепи Пилипа Орлика ви-

кликав у богунівців невідомий захват. Гості, автори фільму розповіли, що він був створений за безпосередньої участі То-

вариства “Просвіта”, партії “Патріот” і студії документальних й ігрових фільмів “Кінологос”. “Пилип Орлик” не перший фільм, знятий у цій співдружності. Товариство “Просвіта” уже створило цикл фільмів “Героїчне минуле: Від Святослава до Героїв Небесної Сотні”. Воно задумалося головою Товариства Павлом Мовчаном саме для національно-патріотичного виховання нашої молоді.

Творці фільму поспілкувалися не лише з ліцеїстами, а й з керівництвом закладу, зокрема полковником Петром Потехіним. Він учасник бойових дій, з перших днів російсько-української війни воював на фронті з окупантами, отримав поранення в бою в районі Савур-могили. Він розповів, що тільки у них виховують ліцеїстів віком від 13 до 15 років (наразі їх понад 250). З ними працюють офіцери-ветерани, які проявили мужність на війні, були поранені. Зрозуміло, що заклад, незважаючи на бюджетне фінансування, потребує пильної уваги меценатів, адже тут зростає і виховується майбутня еліта української армії, а бюджетне фінансування дуже далеке від реальних потреб.

Власн. інф.

Закон про державну мову захищає права людини

У статті 10 Конституції України записано: “Державною мовою в Україні є українська мова”. Конституційний суд рішенням від 14 грудня 1999 року чітко розкрив і конкретизував зміст цього конституційного положення. Але це тільки декларація: будь-які заяви залишаються мертвими, якщо вони не підкріплені діями.

Іван ЮЩУК, професор, заслужений діяч науки і техніки України

Тому в Конституції в другій частині статті 10 передбачено реалізацію цього положення: “Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України”. Довгий час певні політичні кола в керівництві державою ігнорували цю конституційну вимогу або ще гірше: всіляко — законодавчо і на практиці — обмежували вживання державної мови, порушуючи тим права абсолютної більшості населення держави — українців.

Для чого в державі потрібна єдина державна мова, про те переконливо свідчить досвід країн світу, поодинокі ж винятки мають свої серйозні історичні причини. Україна — держава мононаціональна, створена українцями і в інтересах українців, інакше вона не мала б підстав для свого існування. Саме так і було визначено мету української державності в “Декларації про державний суверенітет України”, прийнятій Верховною Радою Української РСР напередодні проголошення незалежності України, 16 липня 1990 р., де серед іншого вказувалося: “Українська РСР забезпечує національно-культурне відтворення українського народу, його історичної свідомості і традицій, національно-етнографічних особливостей, функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя”. Відновлення повноцінного функціонування української мови в Україні — це відновлення історичної справедливості щодо української нації.

Українському суспільству протягом століть силоміць нав’язували мови чужих держав-колонізаторів. У спадок від Радянського Союзу незалежній Україні дісталися наслідки великодержавної політики комуністичних правителів, спрямованої на злиття націй в єдиний радянський народ, де українській мові не мало бути місця.

Ще в Українській РСР 28 жовтня 1989 року українська мова була проголошена державною в Україні. Були розроблені й ухвалені три державні програми щодо всебічного розвитку і функціонування української мови в Україні: “Державна програма розвитку української мови та інших національних мов в Українській РСР на період до 2000 року”, затверджена Постановою Ради Міністрів УРСР від 12 лютого 1991 р. № 41 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 1272 від 17 жовтня 1996 р.), “Комплексні заходи щодо всебічного розвитку і функціонування української мови”, схвалені Постановою Кабінету Міністрів України від 8 вересня 1997 р. № 998, “Державна програма розвитку і функціонування української мови на 2004–2010 роки”, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 2 жовтня 2003 р. № 1546. Проте ці програми були виконані лише частково, а на сході й півдні України майже повністю проігноровані.

Нарешті 25 квітня 2019 року, на 28-му році Незалежності, через 23 роки після прийняття Конституції, Верховна Рада України ухвалила докладно розроблений Закон на виконання другої частини статті 10 “Про забезпечення функціонування української мови як державної”. Це стало не тільки виконанням вимоги Конституції, а й підтвердженням державного суверенітету України, визнання українського народу як повноцінного учасника світового цивілізаційного процесу, визнанням за ним права на самостійний всебічний розвиток, “гарантією збереження ідентичності української нації та зміцнення державної єдності України”, як сказано в преамбулі до Закону, розривом з колоніальним минулим.

Основне положення Закону висловлене в статті 6, п. 1: “Кожний громадянин України зобов’язаний володіти державною мовою”. Державна українська мова в Україні — природна мова абсолютної більшості українського суспільства. Жити в суспільстві і не володіти мовою суспільства — ознака або зневаги до суспільства, або розумової відсталості індивіда. Водночас це і самообмеження у використанні своїх громадянських прав.

Тільки володіння державною мовою — природною мовою більшості — забезпечує кожній людині в державі рівний доступ до освіти, інформації, дає можливість брати повноцінну участь у житті суспільства, у керівництві державою, однаково спілкуватися з усіма громадянами країни на всій її території. Це положення цілком відповідає потребам кожної нормальної людини і вимогам міжнародних правових документів, зокрема Гаазьких рекомендацій щодо прав національних меншин на освіту, прийнятих під егідою Організації безпеки та співробітництва в Європі (1996 рік), де зазначено: “Особи, які належать до національних меншин, зобов’язані інтегруватися в більш широке суспільство держави через належне володіння державною мовою”.

Людина інтегрується в широке суспільство через мову, і лише через мову. Такою мовою може бути тільки мова більшості суспільства, тобто державна мова, а не мова національної меншини. Держава, якщо вона дбає про своїх громадян і про своє існування, повинна всіляко сприяти поширенню державної мови, піднесенню її престижу. У Законі передбачено залучення до цього освітніх установ усіх рівнів і підпорядкувань, організацію безоплатних курсів для тих, хто не знає державної мови. У статті 5, п. 3 поставлено завдання перед урядом: “Кабінет Міністрів України вживає заходів для створення та забезпечення діяльності державних, комунальних курсів з вивчення державної мови громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, створює умови для розвитку суб’єктів освітньої діяльності, які дають змогу кожній особі опанувати державну мову”.

Щоб вивчити мову, треба чути її і мати змогу розмовляти нею, читати. У Законі це враховано. Насамперед пильну увагу звернено на засоби масової інформації: саме вони творять мовну атмосферу в країні. Тим часом засоби масової інформації в Україні перебувають

переважно в руках людей, яким чужа і українська мова, і українська культура. У статті 25 Закону вказано: “Друковані засоби масової інформації в Україні видаються державною мовою”. Якщо ж газета, журнал видаються іншою мовою, то не менше 50 відсотків ідентичного накладу має публікуватися і так само розповсюджуватися державною мовою. До речі, популярна газета “День” донедавна успішно виходила трьома мовами: українською, російською й англійською — і щодо цього, як видно, не було особливих труднощів. Це саме стосується й книжкових видань. Але вимога, що частка книжкових видань державною мовою у будь-якій книгарні, виставлених для продажу, має становити не менше 50 відсотків, не на користь українськомовної книги: українськомовних читачів є набагато більше і кількість їх з часом зростатиме.

Держава повинна забезпечувати застосування державної мови у сфері культури: театральні вистави, кінофільми іншою мовою мають супроводитися перекладом державною мовою за допомогою субтитрів, звукового перекладу чи в інший спосіб. Щодо мінімально обсягу мовлення на телебаченні і радіо, то в цьому разі Закон посиляється на квоти, встановлені раніше Законом України “Про телебачення і радіомовлення”. Хоч нормально квоти мали б встановлюватися не для державної мови, а для мов національних меншин за місцем їхнього компактного проживання, щоб підтримувати їхню національну ідентичність.

Українець ніде у своїй державі не повинен почуватися ніби на чужині чи в окупованій чужинцями країні. Тому робочою мовою діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій державної та комунальної форм власності, медичних працівників, у судочинстві, в армії повинна функціонувати єдина державна мова. Забезпечення такої комфортної, сприятливої мовної обстановки для абсолютної більшості людей і передбачено Законом.

Ще стосується також побуту. “Мовою обслуговування споживачів в Україні є державна мова”, — записано в статті 30, п.1 Закону, де зазначено: “Послуги у сфері транспорту в Україні надаються державною мовою”. Водночас Закон не заперечує використання в цих випадках іншої мови, крім державної, але тільки на міжособистісному рівні, щоб не порушувати при цьому прав інших людей. “На прохання клієнта його персональне обслуговування може здійснюватися також іншою мовою, прийнятною для сторін”, — записано в кількох статтях Закону. Щоправда, коли йдеться про громадян України, то важко уявити, щоб хтось із них, живучи в Україні, не розумів української мови.

Закон не передбачає жодного втручання в особисте життя громадян і відкидає будь-яку дискримінацію громадян за мовною ознакою. Мову міжособистісного спілкування громадяни обирають самі. Закон регулює використання мови лише в суспільному житті, як і передбачено Конституцією України. Єдина державна мова в суспільстві створює рівні

для всіх громадян можливості щодо реалізації своїх людських прав.

Вивчення державної мови забезпечують навчально-виховні заклади, починаючи від дитячого садка і кінчаючи вищим навчальним закладом. У Законі з цього приводу записано в статті 21, п.1: “Мовою освітнього процесу в закладах освіти є державна мова”.

Каменем спотикання є збереження національної ідентичності національних меншин. У світі в більшості держав це питання залишається на розсуд самих національних меншин: недільні школи при культурних товариствах, гуртки вивчення рідної мови. Закон України якнайприхильніше ставиться до національних меншин, до їхніх людських прав: забезпечує двомовне навчання для дітей національних меншин — в дошкільних і початкових навчальних закладах, для дітей корінних народів — в дошкільних закладах і закладах загальної середньої освіти, а також гарантує їм можливість вивчення рідної мови й на вищих етапах навчання. Двомовне навчання дітей національних меншин передбачене в Рамковій конвенції про захист національних меншин від 1 лютого 1995 року. До речі, українці навіть в Українській РСР чи не всі могли бути двомовними (тим тепер спекулюють вороги української державності), а в Російській Федерації й досі немає жодної школи, де б діти українців могли вивчати рідну мову.

Відповідно до Закону, для реалізації його положень створено Національну комісію зі стандартів державної мови в складі дев’яти членів і запроваджено посаду Уповноваженого із захисту державної мови. Уповноважений і його секретаріат, як визначено в статті 49, п. 2, здійснює, зокрема, “захист права громадян України на отримання державною мовою інформації та послуг у сферах суспільного життя, визначених цим Законом, на всій території України, і усунення перешкод та обмежень у користуванні державною мовою”.

Закон набрав чинності з 18 липня 2019 року. Але деякі його положення вводяться в дію поступово. У Законі передбачено достатній час на створення умов для підготовки громадян, громадських і державних структур до належного опанування державної мови. Дію деяких його статей відтерміновано на два-три роки.

Відповідальність за виконання Закону України “Про забезпечення функціонування української мови як державної” покладено на Кабінет Міністрів України. Кабінет Міністрів, крім інших заходів, до 16 січня 2020 року повинен затвердити Державну програму сприяння опануванню державної мови, яка, як записано в статті 5 Закону, “визначає основні стратегічні цілі та пріоритетні завдання державної політики щодо підтримки державної мови впродовж відповідного періоду часу, а також заходи, що плануються здійснити для досягнення зазначених цілей і реалізації завдань”. Кабінет Міністрів має організувати й фінансово забезпечити виконання Програми, а також діяльність Національної комісії зі стандартів державної мови та Уповноваженого із захисту державної мови.

Неухильне чесне виконання цього Закону зміцнить нашу державу. Українська мова як єдина державна мова стане, як записано в статті 1, п. 8, “гарантією захисту прав людини для кожного українського громадянина незалежно від його етнічного походження, а також... фактором єдності і національної безпеки України”.

«Мистецький замок» з оболонського піску: чому не було реалізовано концепцію безперервної мистецької освіти?

Ольга БЕНЧ,
народна артистка України

“Невігластво частіше породжує самовпевненість, аніж знання”.

Чарльз Дарвін

Хочу розповісти про Концепцію безперервної мистецької освіти першого ректора Київської дитячої Академії мистецтв, професора, академіка М. І. Чембержі, яку він створив як ІДЕЮ, і яку за його життя так і не було реалізовано. Концепція залишилася лише на словах, якими дуже вдало скористалися й далі користуються невігласи.

Будь-яка концепція — це лише ідея, намір щось реалізувати, загальні положення, які мають насамперед лягти в логічну структуру, в правову площину і мати методологічне та методичне підґрунтя. В основі Концепції безперервної мистецької освіти професора М. І. Чембержі було закладено ідею виховання митця в єдиному неперервному процесі освіти: школа-коледж-вища школа, від першого року навчання — аж до бакалавра й магістра. Така складна структура вертикалі мистецької освіти в одному закладі мала б регулюватися відповідною законодавчою базою. Але сталося не так, як гадалося...

Коли я прийшла на посаду ректора наприкінці жовтня 2018 року й почала аналізувати документи, то побачила, що Київська дитяча Академія мистецтв мала лише ДВІ ліцензії на свою діяльність. Одна — для середньої загальноосвітньої школи, а друга — для вищої школи (бакалаврат).

Почнемо зі школи.

Проаналізувавши навчальні плани загальноосвітньої школи, стало зрозуміло, що Київська дитяча Академія мистецтв не мала в своїй основі МИСТЕЦЬКОЇ ШКОЛИ! В її основі була середня загальноосвітня школа з поглибленим вивченням іноземних мов! Діти вивчали чотири іноземні мови: англійську, німецьку, французьку і російську. Отже, логіка така: діти заходили наче в Академію мистецтв (!!!), але насправді опинялися в середній загальноосвітній школі!

Цікавим видався такий факт: ліцензія на загальну середню освіту була видана для Вищого мистецького Коледжу Київської дитячої академії мистецтв. Тож треба розуміти, що школа перебувала всередині якогось ВМК (Вищого мистецького Коледжу). Ліцензії на цей Коледж ніколи не було. Для кожної людини, яка пов'язана з освітою, цілком зрозуміло, що Школа — це одне, а Коледж — це інше. Бо учням по закінченні загальноосвітньої школи видають атестат, а по закінченні Коледжу — диплом. Діти, які закінчили Київську дитячу Академію мистецтв, отримували лише атестат про загальну середню освіту (без жодного мистецького компонента), а випускались з “Вищого мистецького коледжу”. І все...

То де ж таки було мистецтво в цій академії? А мистецтво існувало винятково на ПЛАТНІЙ ОСНОВІ (!) за кошти батьків. Виявляється, що при вступі до ВМК Академії батьки підписували “Договори про навчання” одразу на 11 років з фіксованою сумою оплати. Наприклад, з 2008 до 2019 рр. — по 500 грн/міс., з 2010 до 2021 рр. — по 800 грн/міс. З 2017 до 2028 рр. — по 1700 грн/міс. Ці кошти батьків надходили у спецфонд Академії і з них платили зарплату педагогам фахових, мистецьких предметів.

Абсурдність у тому, що діти заходили на навчання за Договорами, оплачуючи кошти “за навчання” без встановленого обсягу навчання (кількість годин, перелік дисциплін тощо...) Така “інноваційна модель навчання за договорами” дуже нагадує комерційний проект, але не має жодного стосунку до саме мистецької освіти.

На запитання, в чому ж полягає уні-

кальність та інновація закладу, мені надали таку вичерпну відповідь: учні школи називаються студентами, а класи — курсами... Отже, інновація закладу полягала саме в тому, що він діяв поза правовим полем України, жив в уявній паралельній реальності, та головне — всім це подобалося!

Тепер шукаємо вищу школу.

Друга ліцензія Київській дитячій Академії мистецтв для Вищої освіти була видана 2006 року. Річний ліцензійний обсяг складав 90 студентів за напрямками: музичне, сценічне, образотворче мистецтво (по 30 осіб на напрям). По закінченні школи (ВМК КДАМ) випускники йшли здебільшого в немистецькі виші (!!!), а хто обрав мистецтво, йшли в інші мистецькі заклади вищої освіти України. Це призвело до зменшення ліцензійного обсягу набору студентів утричі! Про інновацію в частині безперервності мистецької освіти взагалі говорити зайве, бо її фактично не існувало.

Шукаємо інші структурні підрозділи вищої школи КДАМ.

У Законі України “Про вищу освіту”

визначено, що факультетом може бути: “структурний підрозділ вищого навчального закладу, що об'єднує не менш як три кафедри <...> (ст. 33 п. 4). Кафедра — це базовий структурний підрозділ закладу вищої освіти державної (комунальної) форми власності (ст. 33 п.5). До складу кафедр входить не менше п'яти науково-педагогічних працівників, для яких кафедра є основним місцем роботи, і не менш як три з них мають науковий ступінь або вчене (почесне) звання (ст. 33 п. 5)”.

Шукаю кафедри — немає, шукаю науково-педагогічних працівників — немає. Шукаю навчальну частину — немає... Цікаво...

Знайшла посади деканів і проректорів, але всі вони значились у ВМК КДАМ! А оскільки ліцензії на Коледж не було, то ці посади по суті були у середній школі і мали дивні назви: проректор-декан, проректор-декан-директор Вищого мистецького Коледжу! Гарні назви, але вони не відповідають Державному класифікатору професій!

І отак — упродовж 24 років... В оману вводили педагогів, батьків і всіх навколо!

Повна безвідповідальність та ігнорування чинного законодавства — це те, що не дало можливості втілити у життя Концепцію безперервної мистецької освіти. Натомість незнання й ігнорування Законів дало прекрасну можливість наблизити до ректора особам і деяким батькам паралельно на базі Академії створювати собі вигідні бізнес-схеми. І так минали роки.

Поки професор Чембержі писав музику, “знавці” від мистецтва поза його спиною будували собі гарні грошові схеми! Хто на що був мастак: хтось спеціалізувався на реалізації в Академії продукції “Mary Kay” та паралельно з педагогічною роботою працював дистриб'ютором; деякі батьки поза Академією створили собі благодійні фонди, які існували за кошти інших батьків; були й напрями заробляння грошей через страхові бізнес-схеми. Оцим усім і жив заклад! Хтось дуже міцно тримав усе те в руках!

2017 року ця анархія стала такою масштабною, що намагання колишнього ректора, професора, академіка М. І. Чембержі взяти ситуацію під контроль закінчилась тим, що “зацікавлені” батьки почали писати скарги у різні інстанції, й той хаос набув документального підтвердження у результаті перевірки закладу.

16 жовтня 2018 року за результатом конкурсного відбору я вступила на посаду ректора.

Після вивчення документів та ситуації в навчальній, фінансовій та господарській

ська Академія мистецтв” (рішення Київської міської ради від 06 грудня 2018 року № 235/6286 “Про перейменування Київської дитячої Академії мистецтв”).

Зміна назви Академії вже дала позитивний результат. За результатами вступної кампанії 2019 року заповнено 100% ліцензійних бюджетних місць, 80% ліцензійних місць на здобуття вищої освіти за освітнім рівнем “бакалавр” за кошти фізичних осіб, а також заповнено вільні місця на другому курсі за напрямом підготовки “образотворче мистецтво”.

З 01.01.2019 року відбулась зміна бюджетної програми фінансування. З КПКВК 1011020 — Надання загальної середньої освіти загальноосвітніми навчальними закладами (в тому числі школою-дитячим садком, інтернатом при школі) спеціалізованими школами, ліцеями, гімназіями, колегіумами на КПКВК 1011080 — Надання загальної середньої освіти загальноосвітніми спеціалізованими школами-інтернатами з поглибленим вивченням окремих предметів і курсів для поглибленої підготовки дітей в галузі науки і мистецтв, фізичної культури і спорту, інших галузях, ліцеями з посиленою військово-фізичною підготовкою.

З КПКВК 1011120 — Підготовка кадрів вищими навчальними закладами I-II рівнів акредитації (коледжами, технікумами, училищами) на КПКВК 1011130 — Підготовка кадрів вищими навчальними закладами III-IV рівнів акредитації (університетами, академіями, інститутами).

1 січня 2019 року ми долучилися до програм бюджетного фінансування за кодами 1130 (вищі навчальні заклади) та 1080 (мистецькі школи та школи-інтернати). Для Академії це означає наявність усіх законних підстав для видачі дипломів про вищу освіту, атестатів про закінчення спеціалізованої мистецької школи, можливість законно оплачувати працю викладачів фахових дисциплін з державного (комунального) бюджету та мати в штаті вихователів, які працюють з дітьми в другій половині дня. (До цього моменту зарплата викладачам фахових дисциплін не могла виплачуватися з загального бюджету, а тільки зі спецфонду, який формувався за рахунок щомісячної оплати за навчання, що унеможливило спрямування коштів на розвиток мистецької освіти студентів). Це також відкриває нам можливості для залучення найкращих кадрів професорського рівня.

Відбулась зміна штатного розпису. Штатний розпис МЗВО “Київська Академія мистецтв” приведено у відповідність до Закону України “Про освіту” № 1556-VII від 01.07.2014, Закону України “Про вищу освіту” № 1556-VII від 01.07.2014 р., Закону України “Про загальну середню освіту” № 651-XIV від 13.05.1999 р.

У структурі МЗВО “КАМ” діє невідокремлений структурний підрозділ — Київська дитяча Академія мистецтв ім. М. І. Чембержі, до складу якої входить Спеціалізована мистецька школа. Така структура дає можливість втілювати концепцію безперервної мистецької освіти (школа — коледж — вища школа). До цього часу КДАМ працювала за навчальними програмами середньої загальноосвітньої школи з поглибленим вивченням іноземних мов. З 1 вересня 2019 року Київська дитяча Академія мистецтв ім. М. І. Чембержі працює за освітніми навчальними програмами, розробленими для спеціалізованих мистецьких шкіл — шкіл-інтернатів.

Отже, в кінці року випускники КДАМ ім. М. І. Чембержі вперше отримують атестати державного зразка з офіційно внесеними фаховими предметами.

Сьогодні Київська Академія мистецтв отримує визнання. Попереду ще багато роботи, але уся команда готова працювати, удосконалювати навчальний процес та створювати умови для культурного розвитку наших учнів і студентів.

Іван КОБАЛЬЧИНСЬКИЙ

Під час кількох відвідин Марії Примаченко Романою на початку дев'яностих років минулого століття вона записувала на магнітофонну плівку розмови з маляркою, її близькими: сином Федором і невісткою Катериною, небогою Татьяною. На запитання Романи: “А скажіть — яка тематика маминих робіт?” Федір відповів: “Як я можу об'яснити великого майстра? Я так щитаю, що це бездонна криничка. Це людина, яка віддає (малярству. — І. К.) всю душу, вона народилась для цього!” Як бачимо, син М. Примаченко, здавалося б, простим символом повсякденного життя з глибокою народною мудрістю зазначив велике мистецьке явище творення матір'ю особливого світу краси, його первородну, часто підсвідому природу, заглиблене в далеке минуле. Як-що повернутися до першоджерел народження цього великого таланту, складається враження, що тут має місце вибух, сплеск творчої сили самої природи, явище (за Людмилою Лисенко) “рідкісних “людей-метеорів”.

Послухаємо саму Марію Примаченко: “Я народилась у Болотні і малювала, я ж вам кажу, ще гусей пасла малою. Мені не було чого робити, бо я була інвалідкою, і (я. — І. К.) по піску малювала паличкою квіти, побачені мною. А потому набрала в пелену (зачерпнула від природи! — І. К.) синюватого глею і давай по стінах малювати”. Залишимо до більш повного розшифрування запису розмов Романи, якщо це ще можливо, про історію життя, чи “ходіння по муках” цього великого таланту. Відзначимо лише, як цей унікальний талант, ризикуючи життям, під час Чорнобильської катастрофи відмовився відриватися від свого коріння, рідного Полісся, Болотні, які народили і щедро живили його творчість.

У розмові з Романою Марія Примаченко згадує: “Чорнобиль, а я (нічого. — І. К.) не знаю. Прибігає моя небога Татьяна. Ви збирайтесь, матка їде з батьком, збирайтесь та їдьте! Я розплакалась, да як це я поїду? (Проконстатувала: “Моя хата п'ятдесят років жде солдата”, тобто її чоловіка з війни). Сім'я тут, а я поїду десь! Не поїду. Залишилась, сіла за стіл да давай малювати. І малюю, малюю, да забуваю все горе, був настрої — робить, робить і робить!” А якби поїхала? Чи був би створений цілий пласт її робіт на новому місці? Інтуїтивно геній Марії Примаченко відчував генетичний зв'язок з генієм рідного краю! І навіть цю космічну катастрофу вона з гумором заземлила у правду життя: “Іхали люди туди на атомну, да до мене заїжджають, да розказують... От, кажуть, діда бачили (десь біля атомної. — І. К.). Перев'язав ноги капроновими мішечками (мабуть, взувся в целофанові кульки? — І. К.) і пасе корову на травичці. Кажу, добре, зроблю картину, то вони забрали. А одну і в Москву забрали. То повторила роботу, але другий раз не виходить так як перший раз”.

Йдеться про генія, який не тільки показує нам унікальність краси світу, її сприйняття і осмислення через невідомі структури і асоціативні зв'язки мозку, можливості його творчої сили, а й створює щось унікальне, — фантастику і філософію краси живої природи водночас. Часто його творча уява неначе б відсилає нас у далекі геологічні епохи Землі, у відповідних пластах якої палеонтологи знаходять справжні дива, творені неперевершеними можливостями живої природи.

Як зазначала Людмила Лисенко (стаття

Мистецький протуберанець Посвята пам'яті Романи Кобальчинської

“Гомокреатор — крива Марія”, Україна молода, 18 серпня 2009 року №150): “Йдеться про життєвий і мистецький виняток із правил “інситу” у світовій культурі і тому це окремішне “явище Примаченко” слід сприймати теж “інситно”. Тобто, як мінімум, — “інакше, окремо”, а як максимум — тільки на рівні індивідуально-авторської духовної конституції болотнянської малярки”. Констатуємо і наявну “принизливість в оцінці її доробку” в останні роки, що часто трапляється при оцінці, сприйнятті творчості навіть талановитих народних майстрів, Л. Лисенко зазначає: “Я з дуже великою натяжкою (і, підкреслюю, не від свого імені як фахівця) вживаю термін “наївне мистецтво” щодо творчості геніальної болотнянської майстрині. Треба було знати сильну інтровертивну (зосереджену на своєму внутрішньому світові. — І. К.) натуру цієї жінки, її потенціал та психологічну організацію, щоб дуже засумніватися в “наївності”. На мій погляд, принципово слід зауважити парадоксальне (згадаймо: каліцтво, війна, загибель чоловіка, окупація, несприйняття, етико-естетична незгода з її творчістю земляків. — І. К.): вся діяльність Марії Примаченко була сумою життєвих обставин і особистісних естетичних потреб” (підкреслення моє. — І. К.): вона не могла не творити за природою своєї натури, її заглибленості у підсвідомість. Як паралель, згадаймо “підпільні” початки поетичної творчості Т. Шевченка в перші роки його життя в Петербурзі). Запрошена... у 1935 році до Києва для навчання і роботи в Центральних експериментальних майстернях... Марія ... потрапила у світ своєї давнішої мрії... Грандіозний, спонтанний вибуховий талант Марії був причетний на успіх... Саме середовище столиці, атмосфера імпровізації (підкреслення моє. — І. К.) — усе це органічно завершилося успіхом її фантастичних за формою, нових за мовою і змістом мальовничих сесійних картин. Це був початок самотворення оригінальної особистості (власне, три народні генії сформували класичну декоративно-образну мову України: Марія Примаченко, Ганна Собачко-Шостак і Катерина Білокур)”.

Скомпонуємо ще кілька речень із того, що вдається розшифрувати з диктофонної плівки чвертьвікової давнини. На запитання Романи: “А скажіть, Марія Оксентівна, які Ви більше любите малювати картини, — оті квіти чи оце, — різні звірі, як воно Вам на душу йде?” Марія Оксентівна наголошує: “З голови малюю, що прийде в голову (тобто уява, пам'ять сформує сюжет у загальних штрихах, а “більш всього домінують при цьому відтворені враження, які були пережиті тоді”. — І. К.), то малюю”,

“Якщо в селі жить, то квіти більше роблю, а як таке (щось демонструє; йдеться

про квіти, птахів, людські фігури. — І. К.), то таке роблю”;

Запитання Романи: “А це що лежить?”

М. О.: “Це все робила якісь секунди, але до цього йшла все життя. Це — психологічний знак жінки (виражений. — І. К.) через лінії, але поєднання це — не тільки лінії... Це коли вона була в такому стані, — ніжна, відкрита, музичний етюд (жінки? — І. К.)... Жінка — планета, вона прекрасна, і таким віночком розпускається. Ось якась ейфорія насолоди, (вона. — І. К.) кудись плеве, плеве, просить допомоги (зараз? — І. К.), важко їй (? — І. К.)”; “А це мої жінки летять — квіти великі, такі жіночки, такі вони квіти, ось вони легенько-легенько підіймаються”;

— “А це якийсь чоловік розгубився між трьох жінок, так я його так і зобразила”.

— “Ось знову жінки; і квіти, і планети — всі летять”.

— “А це знову тема, де чоловік заплутався серед трьох жінок. Одна ухватила його і летить з ним, а ті доганяють їх, але вона переплелася з ним...”

— “А це таке як ікона (?): багато квітів, ось вовчик, а ось бичок; всетаки пішла (вдалася. — І. К.) оця серія!”

З цього наголосу очевидно, що М. Примаченко мала творчі складності з малюванням якоїсь серії на початку 70-х років і здолала їх.

Напевне, йшлося про примаченківську “звірину” серію — “явище унікальне, яке не має аналогів ні у вітчизняному, ні у світовому мистецтві”. (Н. І. Велігоцька. Марія Примаченко. Альбом, К., “Мистецтво”, 1989 р., с. 5—12).

Наводжу ці уривки розповіді-роздумів М. Примаченко, які не піддаються однозначно завершеним розшифровці, щоб додатково проілюструвати справедливості сумнівів Л. Лисенко у “примітивності мистецтва” цієї геніальної малярки, унікальність сприйняття нею мистецьких і життєвих явищ на свідомому рівні, і на рівні підсвідомості. Л. Лисенко у цитуванні статті додатково ілюструє словами М. Примаченко її “бачення” майбутнього і своєї долі — більш ніж тридцятирічної давності уві сні, підкреслюючи, що тематика багатьох її картин народжувалась у підсвідомості, “під час сну”: “Я ж її (війну. — І. К.) душею чула ще до сорок першого. Снилось: сад весною догори дуба став. Цвіт у землі прикопаний, а коріння, як руки попечені, до неба моляться. А що було далі — то не ізгадаю, бо чи й не зомліла уві сні...” (!!!)

Хто без душевного шему може сприймати цей символ всесвітньої катастрофи,

Романа Кобальчинська

сформований уявою М. Примаченко на рівні підсвідомості і більше ніж через 30 років трактований нею і як пророчий знак її особистого майбутнього: на цій війні загинув її чоловік, земляк Василь Маринчук, — “...Розсудливий, красивий статурний лейтенант запасу та орденоносець за Хасан, ... (який) поважав її малювання, турбувався про неї і думав про сім'ю” (Л. Лисенко). А це була втрата “пізньої, широкої і шаленої любові” тридцятидворічної Марії і батька новонародженого сина Федора, якого Василь так і не побачив! У спілкуванні з Романою вона двічі повторює: “Моя хата п'ятдесят років жде солдата!” Фактично з цих слів і почалася записана Романою розмова, що свідчила про постійне відчуття М. Примаченко болю цієї її особистої трагедії як непоправимого розлому долі і так вистраденного щастя. Про це ж свідчать і наведені Л. Лисенко слова самої Марії, (яка), ... не вірила втраті аж до самої смерті і відмовляла чоловікам, які сватались до неї: “Може бути все, може помилка яка проїзошла, так буває в житті. Я все жду — жду...”

Якою глибокою була єдність, зануреність її ментальної суті у творчість, свідчать наведені вище слова М. Примаченко у відповідь на повідомлення небоги Татьяни про Чорнобильську катастрофу: малювати, малювати, малювати! І це реакція майже 80-літньої жінки, життєва дорога якої почалася з каліцтва, через відомі нам всім терні 20—30-х років, до немислимої особистої трагедії під час війни і до Чорнобильського апокаліпсису, цього “родового чорнобильського прокляття — як покари за неспокутими гріхи людства” (Л. Лисенко). Напрошується думка, що саме ця всепоглинаюча відданість творчості, мистецтву протягом життя спасали її геній для людства.

Повернімося до змістовно глибокої, з трагічним забарвленням назви статті Л. Лисенко про М. Примаченко: “Гомокреатор — крива Марія”, тобто “Людина-творець — крива Марія”. У передньому слові до статті Л. Лисенко зазначає: “Йдеться про життєвий і мистецький виняток ... (який) слід сприймати ... тільки на рівні індивідуально-авторської духовної конституції болотнянської малярки”. І цей “мистецький виняток” уже багато десятиліть осмислюють фахівці найвищого рівня і з народної творчості, і з професій-

Марія Примаченко

Дмитро ЧИРИПЮК: «Ставлю те, що мені болить»

— Пригадайте, будь-ласка, як тридцять років тому народжувалася вистава "Тев'є Тевель".

— Я був на стажуванні у Марка Захарова в Ленкомі в Москві. Був присутнім на репетиціях "Поминальної молитви", де головну роль виконував Євгеній Леонов. Попросив п'єсу у Григорія Горіна і музику у Михайла Глуза. Приїхав до Києва у театр ім. Івана Франка. Запропонував Богдану Ступці. Раніше я навчався у студії театру, і мене всі тут добре знали.

Разом із Богданом Сильвестровичем ми пішли до художнього керівника театру Сергія Данченка і запропонували поставити цю виставу, в якій би Б. Ступка грав головну роль. Данченко спочатку не погоджувався, адже на цей час мав іншу п'єсу за творами Шолома Алейхема.

Все ж ми умовили Данченка і почали працювати. Режисери-постановники — Сергій Данченко та Дмитро Чирипюк. Сценографія — Данило Лідер, який спочатку відмовився від роботи, бо йому не подобалася п'єса.

Я, ще студент, залишився один з усіма проблемами. Данченко у цей час ставив вистави у московському МХАТі і польському театрі. Ескізи сценографії пропонував Михайло Глейзер, художник по костюмах. Мені його сценографія не підходила. Вкотре звернувся до Д. Лідера, він погодився і створив фантастичну сценографію.

Музика до вистави вже була, а Борис Каменюкович поставив танці. Він додав до музики Михайла Глуза (єврейський танок у корчмі) українські музичні елементи. Адже українці і євреї жили в одному селі. Тому вирішив їх об'єднати в одному танці. І зробив це дуже вдало.

Працювати було непросто. Ми вже зробили значну роботу, коли повернувся з творчого відрядження Сергій Володимирович, дещо змінив — і вийшла вистава.

Її показали понад триста разів. З нею ми брали участь у різноманітних фестивалях, побували на гастролях у США та більшості країн Європи. І всюди — незмінний успіх.

Нову постановку ми присвячуємо пам'яті Сергія Данченка та Богдана Ступки. Саме тому намагалися зберегти її у первісному вигляді.

В історії кожного театру є знакові вистави, за якими прийдешні покоління звиряють свої мистецькі прагнення та уподобання. Для Національного академічного драматичного театру ім. Івана Франка однією з таких постановок багато років була вистава "Тев'є Тевель" за п'єсою Григорія Горіна, написаною за творами Шолома Алейхема. Свій ювілейний сезон театр відкрив виставою "Поминальна молитва", що стала поновленням легендарного спектаклю. Про обидві вистави франківців наша розмова з режисером-постановником, народним артистом України Дмитром Чирипюком.

У виставі сьогодні надзвичайно актуально звучить і релігійна, і соціальна тематика. Глядач дуже добре сприймає виставу з огляду на ті речі, що у нас зараз відбуваються.

Ідея поновити виставу була і в керівництва театру, і в акторів. Минуло більше семи років, як не йде "Тев'є Тевель". Пішли ті люди, які тоді працювали. Відразу не хотіли її брати. Було потрібно, аби минув час.

— Чому на роль Тев'є обрали саме народного артиста України Богдана Бенюка?

— Майже тридцять років тому його призначили на цю роль разом із Богданом Ступкою. Минули роки, зараз Богдану є що сказати людям, собі. Вважаю, що вистава вийшла психологічна, глибока.

З попередньої вистави у новій грають Євген Шах (Степан), Валерій Дудник (Урядник), Наталія Омельчук (мама Менахема), Василь Мазур (Лейзер), Наталя Перчевська (Дівчина з міста).

Якщо режисерів вдалося на 50 чи 60 відсотків втілити на сцені те, що задумав, — вистава вдалася. Цього разу втілили більше ніж половину задуманого. Безумовно, вис-

тава ще в роботі. Є хвилювання. Так буде ще 5—7 показів. Потім буде задоволення від роботи. Це саме те, що потрібно. Але вже перші покази були досить успішними, вже продані квитки на наступні. Впевнений, вистава буде рости.

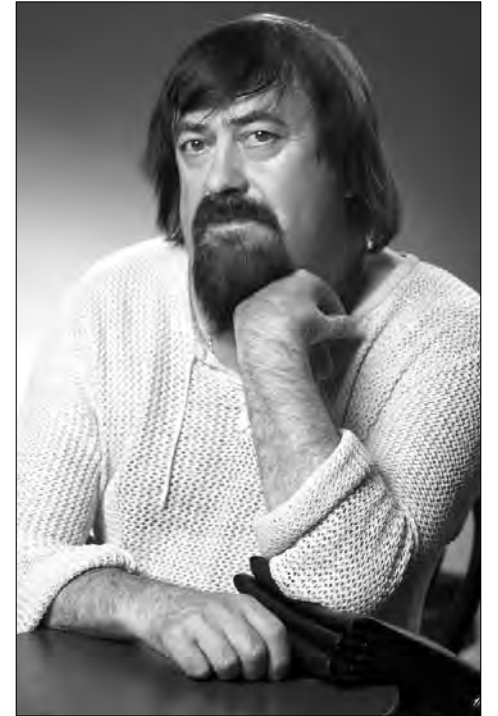
— Яке місце у Вашій творчості посідає українська класика?

— Я ставлю багато класики. Вже не перший театральний сезон театру імені Франка відкривається моєю виставою "Перехресні стежки" за Іваном Франком. Перед цим були роботи за творами Олександра Олеса, Юрія Федьковича, Тараса Шевченка. Ще я ставив "Лісову пісню" і "Боярину" Лесі Українки. Класика говорить сама за себе. Більшість із написаного сьогодні з часом відійде у забуття, але не класика. Так само не прижилася багато з написаного в 20-ті роки. Але це був рух театру, намагання відкривати щось нове. І такий рух, безперечно, потрібен.

— Кілька років тому Ви поставили виставу "Великі комбінатори" за романом Лілі Гельф та Євгена Петрова "Дванадцять стільців". Що спонукало Вас звернутися до цього твору?

— "Великих комбінаторів" ставив після "Перехресних стежок". Сам робив інсценізацію.

Знайшов одну сюжетну лінію. Після такого непростого матеріалу вирішив просто "похулганити на сцені". Хотілось легкості. Цього потребував і час — йшов 2014 рік. Намагався дати людям світла, яскравих сцен, більше сміху. Вирішив переробити твір. Узав за основу колізію стосунків між Бендером і Вороб'яніновим. Тут у мене є і трипільська культура, і ще багато чого незвичного. У виставі на Грицацуєвій одружується Вороб'янінов, а не Бендер, як у романі. Спочатку хотів, щоб усі жіночі ролі грала одна актриса, однак задум не вдалося втілити в життя. Тому цей образ роздро-

били на Маму, Актрису, Грицацуєву, Революціонерку та Бандершу.

— Хто був ініціатором постановки вистави "Дорога Памела"?

— Це моя ідея. Я ставлю те, що мені болить. Памела — це людина, яка, хоч як би їй було тяжко, несе світло, потрібне людям. Всі ми маємо нести добро, бути щирими і безкорисливими. Йдеться про речі, які потрібно відчувати на підсвідомому рівні. Роль головної героїні виконує народна артистка України Олена Хохлаткіна, це перша її велика роль у нашому театрі. Ми з нею разом уже працювали у виставі "Великі комбінатори". Дуже цікава актриса. "Дорогу Памелу" робив саме на неї.

— Ви ставите вистави і для дітей.

— Щороку готую дитячі вистави до Навро́рочно-різдвяних свят. Кілька років поспіль вони йшли на сцені Палацу культури СБУ. Цьогоріч — у Національній музичній академії ім. Петра Чайковського. Нова вистава буде за п'єсою сучасного українського драматурга Неди Нежданої "Аладін". До цього у нас із Недою вже було кілька спільних проєктів.

— Над чим ще працюєте зараз?

— До 100-річчя театру Франка готуємо великий вечір, який має відбутися у травні. Зараз триває підготовка до фільму про театр.

П'єса "Мамочки" заснована на реальних подіях. 2005 року російський музикант і драматург, автор близько тридцяти п'єс Володимир Зуєв їздив із концертами до Чечні.

— Їхали ми на "Газелі" дві доби туди і дві доби назад, — згадує Володимир. — Матері розповідали, як вони проводжали своїх синів до армії, як дізналися, що вони зникли безвісти. Як вони поїхали до Чечні шукати своїх дітей. Я тоді зрозумів: єдине, що може зробити для цих мам, це написати про них, розповісти всім про їхню любов і їхній материнський подвиг. Слава Богу, з'явилася п'єса. Я радий, що про "Мамочок" дізналися тисячі людей, сподіва-

головнокомандувача. Жахи війни показані через біль матерів тих російських хлопців, які загинули в безглузкій кривавій війні.

В українській драматургії тема російсько-української війни на Донбасі допоки представлена мало. Серед резонансних прем'єр на цю тему можна згадати лише вистави "Саша, винеси сміття" (Київський Молодий театр) та "Погані дороги" (Київський театр драми і комедії) — автор обох п'єс Наталка Ворожбит, режисер-постановник Тамара Трунова. Напевне, брак якісної української драматургії на цю тему і спонукав Андрія Білоуса звернутися до твору російського автора.

Час іде, але загартник не змінюється,

Сповідь ворога

Репертуар Київського національного академічного Молодого театру нещодавно поповнила вистава "Ласкаво просимо до пекла". За основу постановки художній керівник театру Андрій Білоус узав п'єсу російського драматурга Володимира Зуєва "Мамочки", присвячену подіям війни у Чечні, але паралельно з Чечнею в українській виставі події відбуваються і на сучасному Донбасі. Такий підхід надав зовсім нового звучання історії про трагедію солдатських матерів.

ює, п'єса і вистава щось у них змінили.

У цій п'єсі промовисто звучить позиція частини простих росіян щодо дій їхнього

не виправляє помилок історії, не зупиняє наступ. І сьогодні слова, сказані про чеченську війну, можна слово в слово повторити про війну на Донбасі.

П'єса "Мамочки" допомогла Молодому театру зазирнути в обличчя ворога, побачити смерть його очима, спробувати знайти спосіб зупинити страхіття, покарати агресора та жити в мирі. А жанр нової вистави визначили як "Сповідь ворога без антракту".

У драмі Зуєва чотири жінки шукають у Чечні своїх синів або хоча б їхні останки. Поруч сини, але вже небіжчики. Ці два світи існують паралельно, вони майже не перетинаються. Єдиний спосіб для мамочок знову знайти синів — це, як і вони, померти. Саме така доля чекає на двох героїнь.

Режисер не став переглядати образи матерів. А всі інші персонажі — загиблі російські вояки Коля, Сергій та Андрій, а та-

кож журналістка та оператор отримують більш негативне забарвлення, ніж у п'єсі. Це справжні вороги. Час від часу на сцену виходять українські воїни, що є відображенням мужності, благородства і моральної чистоти. Поруч із російськими, на сцені можна побачити українських матерів, які сьогодні чекають своїх синів з війни.

Яскравих персонажів створили актори театру Дар'я Баріхашвілі (Журналістка), Артем Мартинішин (Ден), Борис Орлов (Коля), Олександр Тритенко (Сергій) та Марк Дробот (Андрій). Однак найбільше запам'ятовуються Наталія Кленіна, Ірина Кравченко, Олена Куліковська, Олена Кружиліна, які грають матерів — Старшеньку, Віру, Молодшеньку і Розу.

Трагізму виставі додає сценографія Бориса Орлова. На сцені 16 цинкових ящиків для "вантажа 200". Власне, весь спектакль наче постає з цинкових трун.

Постановка непроста. Її не варто дивитися неповнолітнім та особам з нестабільною психікою. Але ця жорстка постановка допоможе багатьом вийти з зони комфорту і згадати, що в Україні сьогодні триває війна, триває боротьба за незалежність країни. Зі схвальної реакції молодої аудиторії під час фіналу вистави можна стверджувати, що своє завдання режисер та творча труппа виконали.

Сторінку підготував
Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото надані театрами

“Кохання може бути в різних виявах:
до навколишнього середовища, до людей,
які тебе оточують, до улюбленої справи...”

Крим Федора Захарова

Новий виставковий сезон Музей сучасного мистецтва України відкрив експозицією з власної колекції. Виставку присвятили 100-річчю від дня народження заслуженого діяча мистецтва, народного художника України, лауреата Шевченківської премії Федора Захарова.

У 16 років майбутній художник вступив на декоративно-живописне відділення Московського художньо-промислового технікуму, де навчався у талановитого скульптора, живописця, художника-кераміста й водночас чудового педагога Б. Ланге. Потім було навчання у Московському художньому інституті ім. В. Сурикова. Тут його педагогами і наставниками стали А. Лентулов, І. Чекмасов, С. Герасимова, Д. Мочальський, Г. Рязький. Вони вчили його тонкощів професії, передавали свій досвід. Під час навчання у голодні воєнні та повоєнні роки молодий художник наполегливо і цілеспрямовано набував знань, відточував майстерність.

Після інституту Федір отримав розподіл до Криму, у Сімферопольське художнє училище ім. М. Самокиша, що після війни відроджувало роботу та гостро потребувало професійних викладацьких кадрів.

З 1950 року Федір Захарович починає викладати живопис. Він не лише надавав учням професійних знань, але, що головне, зачаровував їх мистецтвом, привчав вимогливо ставитися до цієї справи. Як згадував народний художник України Валентин Бернадський, Федір Захаров приїхав до Сімферополя з заповітною мрією: по-справжньому, серйозно зайнятися пейзажем. А викладацька діяльність стала початком його творчого занурення в мальовничу красу Криму.

Попрацювавши в училищі три ро-

ки. Але став дуже затребуваним. Захарова відзначають багатьма регаліями. Художники-професіонали його цінують і поважають. Водночас митець залишається на периферії мистецьких рухів.

Художник поєднував кримські та седнівські пленери. Як людина творча, дуже цінував різноманіття. Краєвиди седнівського пленеру нагадували його малу батьківщину. А в кримських роботах звучала енергетика цього краю, який відкривав для художника нові творчі можливості.

1960-ті роки — період новачків, творчого пошуку свого почерку. А 1970-ті — сплеск творчості. У цей період він працював дуже активно, імпульсивно і розмашисто. Аби передати свої відчуття, часто в роботу йшли і пензель, і мастихін, і пальці та долоні. Інколи не встигав завершити роботу за один сеанс. Повертався, але стан душі вже був зовсім інший. Все стиралося, починався новий етап. І так було без кінця. Митець постійно самодосконалювався, був невдоволений зробленим.

Спочатку в Федора Захарова не було своєї майстерні. У цей період дуже допомагала робота на пленерах. Згодом Валентин Бернадський запросив його до своєї майстерні. Вони працювали разом, ділилися враженнями від створеного. Хоча Федір був досить закритою людиною. Себе і свої внутрішні відчуття передавав у роботах.

ки, 1953-го Ф. Захаров переїздить до Ялти. Саме в цей період розпочинається його активна творча діяльність. Він мандрує, часто буває у Гурзуфському та Седнівському будинках творчості. Природа півдня і півночі України дуже несхожа — різний настрій, інші мотиви дозволяли художнику урізноманітнити мистецький підхід. Екзотичний, яскравий, контрастний Крим і тиха, чарівна, спокійна північ України. Картини Захарова емоційні, наповнені потужною енергією життя.

Помер Федір Захаров 29 вересня 1994 року в Ялті, лишився у своїх творах у музейних та приватних колекціях.

Про життєвий і творчий шлях художника розповіла мистецтвознавець Ірина Алексеева.

— Такої колекції цього митця, як у нас, напевне, немає в жодному музеї світу, — зазначила пані Ірина. — Самобутній митець ніколи не писав на замовлен-

ня. Але став дуже затребуваним. Захарова відзначають багатьма регаліями. Художники-професіонали його цінують і поважають. Водночас митець залишається на периферії мистецьких рухів.

Познайомитися з цими роботами можна в нашому музеї. У двох залах представлено картини раннього періоду, ще в двох — роботи 1970 — 1980-х років. Кожен глядач зможе знайти на виставці близьке саме йому. А дехто пізнає ті місця Криму, де доводилося бувати. Вдивлятимось у роботи, які багато розкажуть про митця не лише як про професійного майстра, а й як про велику людину.

Спогадами про Федора Захарова поділилися художники Петро Зікунов, Віктор Козік та Леонід Вусатий. Вони згадали про спілкування з митцем під час пленерів у Криму та Седневі, розповіли про деякі таємниці творчості Федора Захаровича.

На завершення на всіх присутніх чекала чудова музика у виконанні лауреатів міжнародних конкурсів під керівництвом відомого українського композитора Павла Колпакова.

Космічна енергетика

Арт-галерея “Мануфактура” презентувала виставку молодого київського художника Дмитра Ковалю “Містифікація кохання”. Цього разу митець запрошує глядачів до роздумів на тему любові.

Дмитро — учасник багатьох всеукраїнських та міжнародних виставок, лауреат численних мистецьких премій. 2019 року художник став володарем Гранту президента України для видатних діячів у галузі мистецтва. Його художні твори є в музеях Закарпаття і Чернівців, приватних колекціях Німеччини, Китаю, Чехії, Росії та України. Зокрема, у колекції третього президента України Віктора Ющенка. Основні напрями в творчості живописця — імпресіонізм та пуантилізм, поєднані з абстрактним та декоративним мистецтвом.

— Літо було для мене багатим на мистецькі пленери та творчі зустрічі, — згадує Дмитро Коваль. — А галерея “Мануфактура”, з якою маю давні творчі зв'язки, запропонувала провести персональну виставку. Ми вирішили зробити комбіновану експозицію, де будуть представлені і кращі твори, створені у минулі роки, і нові роботи.

Виставка присвячена темі кохання. Це не просто прояв людського почуття, це — космічна енергетика. Експозиція представляє широту мистецького погляду на цю вічну тему. Кохання може бути в різних виявах: до навколишнього середовища, до людей, які тебе оточують, до улюбленої справи...

Відкриття виставки відбулося феєрично, тепло. Навіть не чекав, що прийде стільки глядачів, яким небайдуже сучасне мистецтво. Серед них були мої друзі, колеги, школярі, журналісти. Для мене честь, що виставку відвідала дружина третього президента України Катерина Ющенко, відомі українські художники Василь Чебаник, Анатолій Марчук, Філіп Чорнобров, заслужений журналіст України Сергій Комісаров та багато інших знаних людей. Чимало критиків відзначили виставку як один із кращих мистецьких проєктів 2019 року.

У рамках виставки відбулася творча зустріч. Ті, хто не зміг побувати на відкритті, мали змогу поспілкуватися зі мною щодо експозиції. Я розповів про представлені твори, концепцію виставки, стилістику моєї творчості. Адже тут зібрані різні цикли, представлені різні періоди мого життя. Починаючи з 2010 року, коли я вступив до Національної академії образотворчого мистецтва та архітектури, і зрілі твори, де я вже сформований майстер зі своїм поглядом на мистецтво.

Деякі полотна створював роками, починав малювати, а потім повертався до них із зовсім іншим життєвим поглядом, з іншою життєвою філософією і досвідом. Через кілька років вони відкривалися мені інакше.

На виставці представлено 45 робіт, всі вони були знаковими для певних періодів

моєї творчості. Одне з центральних місць в експозиції займають портрети, створені в останні роки. Більшість портретів малював з натури. Але моя кохана жінка мені ніколи не позувала, інколи навіть була далеко від мене, коли я її малював. Портрет “Лілі” — містичний. А в портреті “Зародження стихії” намагався створити романтичний і загадковий образ. Не ставив собі за мету передати схожість, для мене було важливо через колір, через композицію передати моє відчуття цієї людини.

Центральне полотно виставки — “Народжена стати серцем життя”. Це своєрідне ноу-хау. Цей і цикл інших творів вирішено у просторі 3Д. Мені стає цікавіше виходити за рамки стандартного вирішення картинної площини, стандартної композиційної побудови. Я люблю експериментувати. Почав працювати над цією роботою ще коли навчався в Академії.

Полюблю працювати в жанрі пейзажу. Люблю інтимний, ліричний пейзаж. Намагаюся передати повітря і свій стан, коли спілкуюся з природою. Кожен пейзаж індивідуальний і характерний. Приміром, дуже різняться один від одного пейзажі “Зимовий вітер” і “Літнє марево”. Вони різняться і живописним, і композиційним підходами, створювалися у різних куточках нашої країни і зовсім під іншими враженнями. Багато хто з глядачів виділяє саме пейзаж “Літнє марево”, але ніхто навіть не здогадується, що він створювався у Криму.

Роботою “Дівчинка в осінньому листі” намагався передати свою любов до українського села. Багатьох захоплює загадковий образ удови з картини “Жінка в чорному”.

Одна з останніх створених на сьогодні серій — “Привиди старого озера”. Вона складається з картини з однойменною назвою та робіт “Спогади про літо” і “Місто відчаю”. Тут можна побачити образ незримого буття, образ потойбічного. “Зимова ніч” — один з визначних для мене творів. Тут я експериментував і відкривав для себе техніку пуантилізму. У картині “Людмила” спробував комбінувати техніку ілюзіонізму з абстрактно-декоративною площиною. Це один із перших таких експериментів, але я вважаю, досить вдалий.

Нині працюю над створенням серії картин “Реквієм” і циклу “Таємнича Україна”. Сподіваюсь завершити їх до кінця року і представити на мій великий персональній виставці в Музеї історії міста Києва. Там плануємо показати понад 200 своїх робіт.

Стрінку підготував
Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото автора

Марія ЛЮДКЕВИЧ,
лауреат літературної премії ім. Лесі Українки

Слово — то мудрості промінь

XVIII літературно-мистецький міжнародний фестиваль «Лісова пісня»

Учасники свята подивились виставу “Лісова пісня” у Волинському обласному академічному музично-драматичному театрі імені Тараса Шевченка, побували на екскурсії вечірнім Луцьком, зустрілись із учнями, студентами, викладачами, читачами в навчальних закладах, в бібліотеках міста. Скрізь звучала поезія, пристрасне слово про Лесю Українку, яка нині для багатьох є прикладом мужності і відваги в житті і творчості.

Розповідає голова Волинської письменницької організації поетеса Ольга Ляснюк:

— Уперше з п’яти країн приїхали до нас гості, щоб побувати в Луцьку і на Ковельщині, виступити перед людьми, обмінятися досвідом, розповісти, як у них шанують творчість нашої Лесі. Переклади іноземних авторів якісно і вчасно підготував видавець, письменник і перекладач Микола Мартинюк. Активно долучилися до свята наші волинські знані письменники Володимир Лис і Надія Гуменюк. Особлива дяка гостям: грузинському драматургу і поету Рагулі Власідзе, білоруському поету і науковцю Сержу Мінекевічу, польському поету і музиканту Адаму Мареку, поетесам Божені Боба-Дизи і Юлії Дизи,

Благодатна волинська земля цьогоріч знову приймала письменників, шанувальників творчості геніальної поетеси Лесі Українки. Вони приїхали, щоб поклонитись її малій батьківщині, що надихнула Лесю на створення “Лісової пісні”.

болгарському поету Володимиру Коларову, чеській поетесі Броніславі Волковій.

Дякуємо за левову частку фінансової та організаційної підтримки Луцькій міській раді. Також до проведення свята долучилась Волинська ОДА, обласна рада і НСПУ.

Щойно я приїхала з м. Влодава (Польща), де отримала літературну премію на міжнародному фестивалю “Троєстік”. Ми підписали угоду про співпрацю з Брестською і Люблінською організаціями Спільки письменників. Укладатимемо альманах авторів трьома мовами і робитимемо спільні проекти. А це теж підсилить фестиваль “Лісова пісня”.

Думками ділиться поетеса, прозаїк, перекладачка Аня Багряна з Болгарії:

Учасники свята біля пам’ятника Лесі Українці

— Я втретє на фестивалі. Чудово, що на святі є гості з тих країн, де побувала Леся Українка. Ми створили український дитячий клуб у Софії зі змішаних родин, щоб діти вправлялись у мові, відзначали важливі дати. Згадую поїздку у село Владая, біля Софії, куди приїжджала Леся до дядька М. Драгоманова. На тому місці, де була колись хата, ми посадили квіти, насіння я привезла з Колодяжного. Цвітуть чорнобривці — як спогад про рідні Лесині місця. І ще біля пам’ятного каменю хочемо посадити ожину, яку так любила Леся. Тут вона написала цикл “Невольничі пісні”.

Про цю поїздку я написала вірш:

Валадайська пісня

Де осики старі ухопились корінням за камені,
де межа — із ожини, де напороть
вірить у цвіт,
ми сповільнимо кроки й по-справжньому
вільними станемо,
наче правнуки Мавки й Отого,
що в скелі сидить.

Водоспадом шумітиме пісня
валадайського лісу,
і не рватимуть греблю ні духи гірські,
ні вітри,

теплий вересень ткатиме килим
із сонця і листя.
Лиш сопілка вербова заквилить десь
там угорі.

І ми вкотре згадаємо Лесину пісню
з Нечимного.
І сопілчині сльози розчиняться в тілі води.
Тільки небо — те саме.
І двері так само відчинені —
У хатину. До Мавки.
До Того, що в скелі сидить.

У Колодяжному гості оглянули музей Лесі Українки, зустрілися з ковельчанами в районній бібліотеці. А в урочищі Нечимному відбулись літературні читання та виступи фольклорних гуртів на сцені під відкритим небом. На спогад про фестиваль “Лісова пісня” поети посадили 10.

А ще гості фестивалю побували на арт-шоу “Ніч у Луцькому замку”, що відбулося на честь 590-річчя міста.

Творче натхнення, радість від товариського спілкування залишилися у серцях поетів Віктора Мельника, Миколи Гриценка, Тетяни П’янкової, Василя Кузана, Василя Трубая та інших учасників фестивалю “Лісова пісня”.

Прозаїк Василь Трубай садить дуб в урочищі Нечимному

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Будьмо разом!
ПЕРЕДПЛАТА—2019

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 79

на 1 місяць	18 грн 11 коп.	на півроку	99 грн 41 коп.
на 3 місяці	52 грн 33 коп.	на рік	195 грн 02 коп.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Микола ЦИМБАЛЮК

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Микола ТИМОШИК,
Георгій ФІЛПЧУК,
Микола ЦИМБАЛЮК,
Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО

Відділ коректури
Ольга ЖМУДОВСЬКА
Ірина СТЕЛЬМАХ

Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН

Інтернет-редактор
279-39-55

Черговий редактор
Едуард ОВЧАРЕНКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Прогнози”
обов’язкове.
Індекс газети
“Слово Прогнози” — 30617

